

Ziffernformen in Devanagari-Schriften

Nicht nur Anfänger, die gerade Sanskrit erlernen, sondern teilweise auch Fortgeschrittene haben bisweilen Schwierigkeiten, bei den verschiedenen Devanagari-Fonts die Ziffern bzw. Zahlzeichen richtig zu erkennen. Betrachtet wird z.B. den folgenden Auszug aus einer Seite der Bhagavata-Purana-Ausgabe von J. L. Shastri. Hier verwendete der Schriftsetzer im Text andere Ziffernformen als im Kolumnentitel. Die Zahl oben rechts im Kolumnentitel bedeutet "329", und die Zahl unten rechts am Ende der letzten Zeile im abgebildeten Text bedeutet "29", d.h. für die "9" wurden zwei völlig verschieden aussehende Neunerziffern verwendet:

७.५.३७]	सप्तमः स्कन्धः	३२९
॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ पादसेवनं परिचर्या । अर्चनं पूजा । दास्यं कर्मारपणम् । सख्यं तद्विभासादि । आत्मनिवेदनं स्वशरीरसमर्पणम् । वधा विक्रीतस्य गवाश्वादेर्भरणपालनादिचिन्ता न क्रियते तथा देहं तस्मै समर्प्य तच्चिन्तावर्जनमित्यर्थः ॥ २३ ॥ इति नवलक्षणानि यस्याः सा अधीतेन चैक्यगति विष्णो भक्तिः क्रियते सा चापितैव सती यदि क्रियेत ननु कृता सती पश्चादप्येत तदुत्तममधीतं मन्ये । नत्वस्माद्गुरोरोधीतं शिक्षितं वा तथाविधं किञ्चिदस्तीति भावः ॥ २४ ॥ २५ ॥ न विद्यते सारं यत्र तदसारम् । न विद्यते सारं यस्मादिति वास्तवोऽर्थः ॥ २६ ॥ मित्रत्वेन प्रवर्तमानस्यापि तव विरोधाचरणं		
पादयोः पतितं बालं प्रतिनन्याशिषाऽसुरः ॥ परिष्वज्य चिरं दोर्भ्यां परमामाप निर्वृतिम् ॥ २० ॥ आरोप्याङ्क- मवघ्राय मूर्धन्यश्रुकलाम्बुभिः ॥ आसिञ्चन्विकसहक्त्रमिदमाह युधिष्ठिर ॥ २१ ॥ ॥ हिरण्यकशिपुरुवाच ॥ प्रह्लादानुच्यतां तात स्वधीतं किञ्चिदुत्तमम् ॥ कालेनैतावतायुष्मन्यदशिक्षद्गुरोर्भवान् ॥ २२ ॥ ॥ प्रह्लाद उवाच ॥ श्रवणं कीर्तनं विष्णोः स्मरणं पादसेवनम् ॥ अर्चनं वन्दनं दास्यं सख्यमात्मनिवेदनम् ॥ २३ ॥ इति पुंसार्पिता विष्णो भक्तिश्चेन्नवलक्षणा ॥ क्रियते भगवत्यद्वा तन्मन्येऽधीतमुत्तमम् ॥ २४ ॥ निशम्यैतत्सुतवचो हिरण्यक- शिपुस्तदा ॥ गुरुपुत्रमुवाचेदं रुषा प्रस्फुरिताधरः ॥ २५ ॥ ब्रह्मबन्धो किमेतत्ते विपक्षं श्रयताऽसता ॥ असारं ग्राहितो बालो मामनादृत्य दुर्मते ॥ २६ ॥ सन्ति ह्यसाधवो लोके दुर्मैत्राश्छद्मवेषिणः ॥ तेषामुदेत्यघं काले रोगः पातकिनामिव ॥ २७ ॥ ॥ गुरुपुत्र उवाच ॥ न मत्प्रणीतं न परप्रणीतं सुतो वदत्येष तवेन्द्रशत्रो ॥ नैसर्गिकीयं मतिरस्य राजन्नियच्छ मन्युं कैददाः स्म मा नः ॥ २८ ॥ ॥ नारद उवाच ॥ गुरुणैवं प्रतिप्रोक्तो भूय आहासुरः सुतम् ॥ न चेद्गुरुमुखीयं ते कुतोऽभद्राऽसती मतिः ॥ २९ ॥ ॥ ॥ ॥		

Als "Spickzettel" können wir folgende Kurzübersicht über wichtige Ziffernformen benutzen:

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Ziffernformen
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	Grundformen
	१			४	५			८	९	Nebenformen

Die Ziffern 0, 2, 3, 6, 7 sind bei den meisten Devanagari-Fonts mehr oder weniger ähnlich. Dagegen trifft man bei den Ziffern 1, 4, 5, 8, 9 oft auf verschieden gestaltete Ziffernformen.

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Aus Georg Bühler, Leitfaden für den Elementarcursus des Sanskrit, 1882									

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Aus Franz Kielhorn, Grammatik der Sanskritsprache, 1888									

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

Aus Richard Fick, Praktische Grammatik der Sanskrit-Sprache, 1922

Diese schon Anfang des 20. Jahrhunderts gebräuchlichen Devanagari-Ziffernformen haben sich letztlich durchgesetzt und werden heutzutage am häufigsten verwendet.

०	१	२	३	४	५	६	७	८	९
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९, ९

Aus R. S. McGregor, Outline of Hindi Grammar, 1986

नुगतो ऽनुनासिकान्तस्य ॥ ८५ ॥

Ein **अ** in der Reduplication erhält im Intensiv das Augment **न्**, wenn die Wurzel auf einen Nasal auslautet.

तन्तन्यते und तन्तनीति, जङ्गम्यते und जङ्गमीति, यंयम्यते und यंयमीति, रंरम्यते und रंरमीति.

जपजभदहदशभञ्जपशां च ॥ ८६ ॥

Auch die Reduplication von **जप**, **जभ**, **दह**, **दश**, **भञ्ज** und **पश**.

जञ्जप्यते und जञ्जपीति, जञ्जभ्यते und जञ्जभीति, दन्दह्यते und दन्दहीति, दन्दश्यते und दन्दशीति, बम्भज्यते und बम्भजीति, पम्पश्यते und पम्पशीति.

चरफलोश्च ॥ ८७ ॥

Auch von **चर्** und **फल्**.

Vgl. das folgende Sūtra.

उत्परस्यातः ॥ ८८ ॥

Für das nachfolgende **अ** (d. i. für das der Wurzel) wird in diesem Falle **उ** substituiert.

चञ्चूर्यते und चञ्चुरीति, पम्फुल्यते und पम्फुलीति. Zur Länge s. 8, 2, 77.

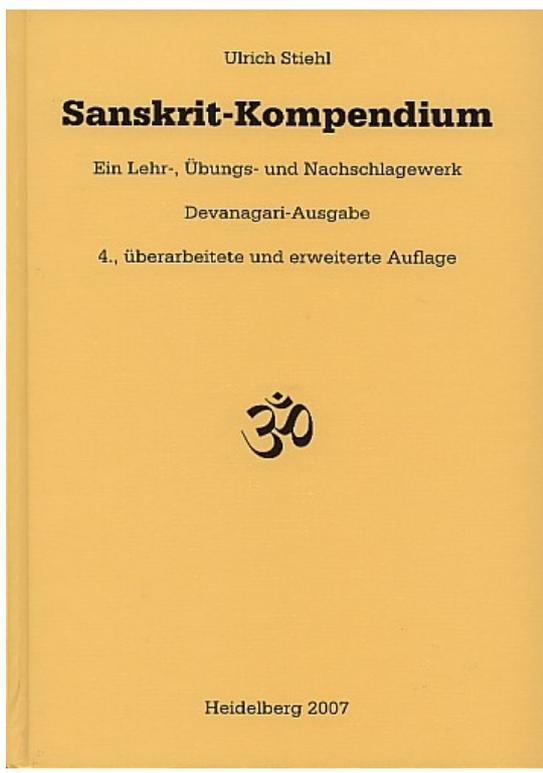
ति च ॥ ८९ ॥

Als Kuriosum zeigen wir einen Ausschnitt aus Otto Böhtlingk's "Panini's Grammatik". Die dort verwendeten Ziffernformen beruhen zwar auf alten Handschriften, doch haben sie sich in Fonts nicht durchgesetzt und sind heute selbst für Inder schwer entzifferbar.

Nachfolgend zeigen wir Ziffernformen, die in heutigen Computerfonts verwendet werden. Dazu wurden rund 50 Fonts (einfache TrueType-Fonts und OpenType-Fonts) ausgewertet.

Ziffern aus zeitgenössischen Devanagari-TrueType-Fonts

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	Heutige Grundformen der Devanagari-Ziffern
	१			४	५			८	९	Seltene Nebenformen der Ziffern 1, 4, 5, 8, 9
					५	६			९	Extrem seltene Nebenformen der Ziffern 5, 6, 9
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	Ziffern des Titus-Font
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	Ziffern des XDVNG-Font
०	१	२	३	४	५	६	७	८	९	Ziffern von unserem Sanskrit-99/2003-Font

Sanskrit-Kompendium. Ein Lehr-, Übungs- und Nachschlagewerk

Devanagari-Ausgabe. Von Ulrich Stiehl
4., überarb. und erw. Auflage, Heidelberg 2007, 512 Seiten,
Großformat: 17 x 24,5 cm, Festeinband mit Fadenheftung,
Ladenpreis nur 49,90 Euro, ISBN 978-3-87081-539-4
Verlagsgruppe Hüthig Jehle Rehm GmbH,
Im Weiher 10, 69121 Heidelberg, Tel. 06221/489-0.
Bestellung über jede Buchhandlung oder direkt beim Verlag.

Dieses Werk ist das erste Sanskritlehrbuch, das alle Möglichkeiten moderner Sprachdidaktik vollständig ausschöpft. Es ermöglicht erstmals ein zeitminimierendes Universitätsstudium, aber es ist auch bestens zum Selbststudium für Autodidakten geeignet. Obwohl es das Lernen so leicht wie möglich macht, geht es hinsichtlich des vermittelten Stoffs (Wortschatz, Formenlehre und Syntax) weit über das Niveau früherer Lehrbücher hinaus.

Prof. Dr. Dr. Manfred Mayrhofer, Wien, urteilt in einem Schreiben:

"Ihr Buch ist wirklich eine gigantische Pionierleistung. Ich habe in meiner aktiven Zeit viel Sanskrit gelehrt. Wie man etwa mit dem "Stenzler" unterrichten könne, war mir immer schleierhaft; am ehesten ging es noch mit dem Büchlein von Georg Bühler, das ja in Österreich, nachdem Bühler in Wien wirkte, reichlich vorhanden war. Aber mit Ihrer gründlichen Arbeit ist das alles nicht vergleichbar."

Die 4. Neuauflage 2007 wurde um den "Teil 8: Textanalyse: Bhagavad-Gita" erweitert, der eine grammatikalische Analyse der Anfangskapitel der Bhagavad-Gita mit detaillierten Erläuterungen aller Feinheiten der Formen- und Satzlehre enthält, um den Lernenden den Übergang von dem Lehrbuch zur Lektüre von Originaltexten zu erleichtern.

Zu weiteren Einzelheiten siehe die Leseprobe: <http://www.sanskritweb.net/deutsch/leseprobe.pdf>

Websites: <http://www.sanskritweb.net> <http://www.sanskritweb.org> <http://www.sanskritweb.de>